

С. І. МОСКАЛЕНКО

Сергій Іванович Москаленко, кандидат юридичних наук, старший викладач Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ У ГАЛУЗІ ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ ТА ЙОГО ОЗНАКИ

У сучасних умовах забезпечення авіаційної діяльності є неодмінною складовою розвитку науково-технічного прогресу та економічних відносин. Значення цивільної авіації в Україні з кожним днем зростає. Це пов'язано зі стрімким науково-технічним прогресом, розвитком міждержавних та комерційних відносин, туристичної галузі. У дослідженні проблем регулювання діяльності авіаційного транспорту головне місце посідає аналіз її методологічних і теоретико-правових засад. Основним та практичним підґрунтям методології дослідження регулювання авіаційного транспорту є положення Конституції України, нормативних актів, що регулюють діяльність авіації. На сьогодні особливо актуальним є забезпечення регулювання діяльності цивільної авіації, безпеки цивільної авіації, забезпечення прав пасажирів, інших суб'єктів авіаційної діяльності, відповідальність за правопорушення в сфері авіаційного транспорту, забезпечення роботи об'єктів у зоні діяльності суб'єктів авіаційного транспорту. Саме тому важливе значення на сьогодні має державний контроль у сфері цивільної авіації. Варто зазначити, що правове регулювання діяльності цивільної авіації, та зокрема здійснення її державного контролю в нашій країні майже не вивчалось.

Дослідженню сутності державного контролю протягом останніх років були присвячені роботи В. Б. Авер'янова, О. Ф. Андрійко, С. В. Ківалова, В. Ю. Кобринського, В. С. Шестака, І. К. Залобовської, О. П. Полінець, В. М. Гарашук, С. А. Єрохіна, О. В. Головіна, Т. Маматової та інші вчених.

Діяльності та здійсненню державного контролю в галузі цивільної авіації присвячені праці В. О. Зуєвої, В. Б. Череватюк, Є. Єряшова та деяких інших.

Результати наукових розробок зазначених вчених є тією основою, спираючись на яку можна вдосконалити поняття та розуміння державного контролю в галузі цивільної авіації.

Мета статті – визначити ознаки державного контролю в галузі цивільної авіації та на підставі аналізу юридичної літератури і нормативно-правових актів надати авторське визначення державного контролю в галузі цивільної авіації.

Пропонуємо проаналізувати категорію «Державний контроль в галузі цивільної авіації» в порівнянні з більш загальним поняттям «Державний контроль» та виявити притаманні йому ознаки.

Категорія «Державний контроль» має дві складові: державу та контроль. У перекладі з французької термін «контроль» (*control*) означає «перевірка». В юридичній літературі поняття «контроль» визначають по-різному. Виходячи з етимологічного розуміння терміна «контроль», поширеною в науковій літературі є позиція, що контроль – це лише перевірка певного об'єкта¹.

На думку Е. І. Петрова, Р. Н. Марченка та Л. В. Барінова, контроль полягає в тому, що суб'єкт управління здійснює облік і перевірку того, як керований об'єкт виконує його розпорядження². Ну думку І. К. Залобовської, контроль є конкретним самостійним видом діяльності. Контроль не існує ізольовано, оскільки не існує контролю заради контролю. Проте його визначають як самостійну, функціонально виділену й об'єктивно необхідну діяльність, що виражена в цілеспрямованій, самостійній роботі³.

На думку В. С. Шестака, державний контроль – це самостійно чи зовнішньо ініційовану діяльність уповноважених на те суб'єктів, яка спрямована на встановлення фактичних даних щодо об'єктів цього контролю задля визначення їх відповідності (невідповідності) тим правомірним оціночним критеріям, котрі припускають застосування адекватних одержаному результату заходів реагування в унормованому порядку⁴. В. Г. Афанасьєв визначає контроль як спостереження і перевірку відповідності процесу функціонування об'єкта прийнятим управлінським рішенням; виявлення результатів впливу суб'єкта на об'єкт, допущених відхилень від вимог управлінських рішень, від прийнятих принципів організації і регулювання⁵. Контроль є об'єктивним соціально-правовим явищем, а отже, він являє собою процес, тобто діяльність. Будь-яка діяльність має стадії розвитку й кінцеву мету. Так, О. Ф. Андрійко пропонує розглядати контроль як об'єктивне суспільне явище, яке суспільство виробило у процесі своєї еволюції і яке є результатом його розвитку⁶. На її думку, метою контролю є забезпечення чіткої роботи всіх рівнів органів виконавчої влади, якісне виконання прав і обов'язків їх посадовими особами. Автор вважає, що без контролю суспільство на шляху свого розвитку не може обійтись. Метою державного контролю є забезпечення виконання функцій держави. Діяльність – це процес досягнення певної мети. Погоджуємось з позицією В. С. Шестака, який пропонує виділяти у контрольній діяльності як певному процесі такі стадії: інформаційну (фактовстановлюючу); оціночну; регуляторну. Контроль покликаний забезпечити регулювання суспільних відносин⁷.

Контроль є необхідною ознакою прогресу людства. Цивільна авіація являє собою значний ризик для підприємств, навколишнього середовища, суспільства. Водночас на сьогоднішньому етапі розвитку вона є

неодмінною складовою суспільного і науково-технічного розвитку. Як зазначає О. Ф. Андрійко, контроль являє собою функцію державного управління, за допомогою якої забезпечується дотримання установлених норм і правил поведінки суб'єктів на певній території. На кожному етапі свого існування держава створює умови, правила поведінки, які є обов'язковими для інших суб'єктів. Ці правила та норми поведінки обов'язкові для інших суб'єктів на певній території⁸. На думку В. Ю. Кобринського, державний контроль слід розглядати в межах національної безпеки і визначати його як діяльність державних органів зі спостереження за функціонуванням відповідного підконтрольного об'єкта з метою отримання повної, об'єктивної та достовірної інформації про стан справ на ньому; застосування заходів щодо виявлення, попередження й припинення правопорушень у сфері національної безпеки (з правом прямого втручання в оперативну діяльність об'єкта контролю); надання допомоги суб'єкту забезпечення національної безпеки в поновленні законності та дисципліни; встановлення причин і умов, що призводять до порушення вимог правових норм; застосування заходів щодо притягнення до відповідальності винних осіб⁹.

В. Б. Авер'янов вважає, що держава є одним із головних суб'єктів здійснення контрольної функції у суспільстві. На його переконання, це впливає з того, що держава має можливості і наділена реальними повноваженнями для впливу на суспільство, при здійсненні якого покладається на контроль. Саме він відіграє роль інтегруючого засобу перевірки загальної спрямованості державної діяльності і водночас перевірки досягнення кінцевого результату управлінської діяльності та здійснення її на певних етапах¹⁰. М. С. Студенікіна вважає, що контроль є функцією управління, якщо його розглядати як вид діяльності. Так, контроль є стадією управлінського циклу, якщо розглядати його стосовно кожного конкретно прийнятого рішення¹¹.

На думку О. П. Полінець, державний контроль являє собою сукупність дій, які суб'єкти контролю вживають стосовно підконтрольних об'єктів для досягнення цілей контролю з метою запобігання стагнації та руйнування системи державних функцій під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників¹². На думку В. М. Гаращук, контроль необхідно розглядати як сукупність різних за формою дій, які здійснюються суб'єктами контролю за поведінкою людей (власною поведінкою), відносинами, що виникають у суспільстві, або для встановлення будь-яких наукових та інших пізнавальних цілей при дослідженні об'єктів матеріального світу¹³.

Т. В. Маматова вважає, що структурно державний контроль включає в себе три складові: правову, функціональну та інформаційну: правовий компонент – це реалізація функції втручання держави в діяльність організацій будь-яких сфер діяльності у разі виникнення загрози безпеці (людини, держави, навколишнього середовища); функціональний компонент – це процес вироблення коригувальних дій, що базується на порівнянні фактичного та заявленого стану об'єкта відповідно до визначених критеріїв; інформаційний компонент – це виявлення фактів або намірів, що можуть призвести до виникнення загрози безпеці (людини, держави, навколишнього середовища)¹⁴. Здається, слід підтримати думку авторів, які вважають, що без контролю існування держави є неможливим. Варто зазначити, що держава є одним із головних суб'єктів здійснення контрольної функції у суспільстві. Адже вона наділена реальними повноваженнями для впливу на суспільство, при здійсненні якого вона покладається і на засоби контролю. Важливою є класифікація контролю. Так, М. Т. Білуха пропонує класифікувати контроль залежно від контрольних дій на види за періодичністю здійснення – попередній, оперативний (поточний) та заключний (ретроспективний), а за інформаційним забезпеченням – документальний і фактичний¹⁵. О. Ф. Андрійко пропонує поділяти державний контроль на відомчий та надвідомчий. При цьому під відомчим автор розуміє контроль, який здійснюється у межах відомства. Під час здійснення відомчого контролю визначальним є здійснення та правове спостереження вищих органів виконавчої влади над нижчими. Це вид контролю є особливо актуальним на сьогодні, оскільки, як свідчить судова практика, поширеними є випадки неналежного здійснення контролю посадовими особами уповноважених державних органів¹⁶. Під час здійснення позавідомчого контролю відбувається вплив безпосередньо на суспільні відносини. В юридичній літературі вирізняють фінансовий, митний, екологічний та інші види державного позавідомчого контролю. Державний контроль у сфері цивільної авіації забезпечується суб'єктами державно-владних повноважень. Отже, як зазначає О. Андрійко, визначальним є поняття «суб'єкт державного контролю»¹⁷.

На думку С. А. Єрохіна, правова природа державного контролю проявляється в тому, що він здійснюється органами держави в межах правових норм, які визначають сферу діяльності й повноваження контролюючого суб'єкта¹⁸. На думку С. В. Ківалова, контроль як функція державного управління полягає в аналізі та зіставленні фактичного стану галузі до вимог, що стоять перед нею, відхилень у розв'язанні поставлених завдань і причин таких відхилень, а також в оцінці діяльності й доцільності саме такого шляху. Така специфічність призначення контролю і дає можливість виділити його серед інших функцій управління¹⁹.

М. Г. Ісаков вважав, що державний контроль є комплексним явищем, який можна розглядати як функцію державної діяльності, і зокрема державного управління; як засіб забезпечення законності; як стадію управлінського процесу (з процесуальної точки зору), а також, в найбільш загальному значенні, – як діяльність спеціально уповноважених органів²⁰. На думку В. Ф. Максимової, контроль у широкому розумінні – це процес, покликаний забезпечити відповідність функціонування об'єкта управління прийнятим управлінським рішенням і спрямований на успішне досягнення поставленої мети²¹. О. Ю. Костин пропонує розуміти під контролем перевірку (спостереження) підконтрольного об'єкта на предмет дотримання встановлених законодавством норм та правил, що здійснюється відповідним суб'єктом публічного управління з метою виявлення допущених відхилень та порушень, які були вчинені підконтрольним об'єктом²².

В. К. Колпаков вважає, що сутність контролю полягає в тому, що суб'єкт контролю здійснює перевірку та облік того, як контрольований об'єкт виконує покладені на нього завдання і реалізує свої функції²³. На думку О. В. Головкина, термін «контроль» слід розглядати як перевірку, а також спостереження з метою перевірки для протидії чомусь небажаному, виявлення, попередження та припинення протиправної поведінки²⁴.

На думку О. А. Павлюха, без належної організації та здійснення контролю будь-яка діяльність органів державної влади є неможливою. Водночас, як зазначає автор, всі рішення, що здійснюються в сфері державного управління, повинні закінчуватися контролем за їх виконанням²⁵. Наведені визначення та їх різноманітність свідчать про те, що на сьогодні відсутнє єдине розуміння поняття «державний контроль».

У Законі України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» міститься норма про державний нагляд (контроль), як про діяльність уповноважених законом органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, інших органів у межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, прийнятного рівня безпеки для населення, навколишнього природного середовища²⁶. Таким чином, державний контроль – це діяльність, яка здійснюється державою в особі її уповноважених органів. Третьою складовою, відповідно, є зміст даної діяльності. Зміст діяльності державного контролю полягає у виконанні певних дій, організації процесу контролю, перевірок з боку державних органів. Отже, в аспекті цивільної авіації зміст державного контролю можна визначити як діяльність уповноважених державних органів щодо дотримання законодавства в сфері цивільної авіації всіма суб'єктами авіаційної діяльності.

Дослідивши поняття державного контролю, пропонуємо дослідити ознаки, притаманні державному контролю. Варто зазначити, що на сьогодні відсутня єдина класифікація ознак державного контролю. Що стосується ознак державного контролю в галузі цивільної авіації, дане питання в науковій літературі майже не досліджувалося.

На думку І. С. Гриценка, можна виокремити наступні загальні ознаки контролю: систематичність, інформативний зв'язок, цілеспрямованість²⁷.

І. К. Залюбовська виділяє такі ознаки державного контролю: 1) між органом (посадовою особою), що контролює, та підконтрольним об'єктом, у більшості випадків, існують відносини владної підпорядкованості; 2) об'єктом контролю є законність та доцільність діяльності підконтрольного об'єкта, оскільки контролер має право втручатись у діяльність підконтрольного об'єкта; 3) у відповідних випадках контролер має право застосовувати заходи впливу до підконтрольного об'єкта за допущені правопорушення; 4) контроль є особливим процесом, який складається з трьох чітко визначених стадій: установка нормативів, співвідношення цих нормативів з реальними діями підконтрольних та корегування виявлених відхилень²⁸.

І. С. Орехова виділяє наступні ознаки, притаманні державному контролю у сфері господарської діяльності: 1) має конкретний об'єкт і предмет – виконання законодавства у сфері господарювання; 2) стосується перевірки дотримання виключно публічних обов'язків суб'єктів господарювання; 3) базується на власних принципах; 4) здійснюється визначеними законодавством, органами повноваження, що стосуються окремих аспектів діяльності підконтрольних осіб; 5) здійснюється у точно визначеній законодавством процесуальній формі; 6) має внутрішню структуру: стадії, етапи, процесуальні дії; 7) за наслідками застосування контрольних заходів складається контрольно-правовий акт, в якому зазначаються результати проведення заходу та із його змістом ознайомлюють представників підконтрольного суб'єкта; 8) контролюючий суб'єкт може видавати обов'язкові до виконання приписи управлінського змісту або застосовувати заходи адміністративного примусу²⁹.

На думку М. Г. Ісакова, можна виділити наступні основні ознаки державного контролю: 1) це складова державної діяльності, яка є проявом його функції; 2) здійснюється суб'єктами – уповноваженими органами державної влади, їх посадовими особами в межах правових норм, які визначають сферу діяльності й повноваження контролюючого суб'єкта; 3) метою державного контролю є перевірка дотримання законодавства (забезпечення законності) й розв'язання поставлених завдань, прийнятих рішень і їх правомірності; 4) постійний та превентивний характер; 5) передбачає оперативне втручання контролюючого суб'єкта у діяльність об'єктів та можливість застосування заходів примусу у разі виявлення порушень законодавства; 6) реалізується шляхом аналізу, перевірки та спрямування діяльності суб'єктів правовідносин відповідно до їх завдань та встановлених правових приписів; 7) включає сукупність різних за формою дій³⁰.

Варто виокремити риси, характерні для всіх елементів державного контролю в сфері цивільної авіації. Аналіз вітчизняного законодавства та спеціальної літератури дав змогу дійти висновку, що до ознак, притаманних державному контролю в сфері цивільної авіації, можна віднести: 1) наявність конкретного об'єкта та предмета, а саме: виконання законодавства в галузі авіації; 2) базується на принципах, притаманних саме державному контролю в сфері цивільної авіації; 3) дії посадових осіб є завжди чітко регламентовані і виражені в процесуальній формі; 4) дії даних посадових осіб мають постійний та превентивний щодо інших суб'єктів у випадках, передбачених законом, характер; 5) за наслідками застосування контрольних заходів складається передбачений законодавством контрольно-правовий акт, із визначенням результатів дії; 6) державний контроль у сфері цивільної авіації має визначену структуру: стадії, етапи, процесуальні дії та зовнішній прояв, що виражається в його офіційному виданні; 7) видає обов'язкові до виконання приписи; 8) здійснюється визначеними законодавством органами; 9) регламентується безпосередньо законодавчими актами, чисельними підзаконними нормативно-правовими актами, частково – нормами міжнародних договорів.

Суб'єктами здійснення державного контролю є органи державної виконавчої влади, їх посадові особи, наділені повноваженнями застосування відповідних санкцій за невиконання встановлених норм і правил поведінки. Розглянувши дві складові контролю в сфері цивільної авіації: контроль та державу, залежно від конкретного виду державного контролю можна виділити ще одну складову: сферу дії державного контролю. Діяльність авіаційного транспорту завжди пов'язана з підвищеним ризиком для працівників, суспільства, навколишнього середовища, а тому особливо потребує здійснення державного контролю.

На підставі аналізу юридичної літератури, нормативно-правових актів доходимо висновків, що без здійснення належного державного контролю існування діяльності в сфері цивільної авіації є неможливим. Сферою дії державного контролю у сфері цивільної авіації є авіаційна діяльність.

Пропонуємо дослідити поняття «авіаційна діяльність». Відповідно до ст. 1 Повітряного Кодексу України, авіаційна діяльність – це діяльність фізичних та юридичних осіб у галузі авіації та/або організація повітряного руху України. Таким чином, в основі даного поняття є визначення певної діяльності в сфері забезпечення роботи або обслуговування авіаційного транспорту. Тому важливо з'ясувати, які саме підприємства входять до даного виду транспорту³¹.

Варто зазначити, що особливістю цивільної авіації є завжди ризик для суспільства, який виражається в ймовірності авіаційних пригод, інцидентів, можливості незаконного втручання в діяльність авіації. Зрозуміло, що процеси цивільної авіації може безпосередньо впливати на діяльність фізичних та юридичних осіб поза межами авіаційної діяльності. Саме з урахуванням даного факту особливо важливим є здійснення державного контролю в галузі цивільної авіації. На підставі вищезазначеного пропонуємо надати авторське визначення державного контролю в галузі цивільної авіації.

Отже, державний контроль у галузі цивільної авіації можна визначити як діяльність уповноважених державних органів, їх посадових осіб, спрямовану на забезпечення захисту прав фізичних і юридичних осіб та дотримання суб'єктами авіаційної діяльності вимог національного та міжнародного законодавства в галузі авіації.

На підставі аналізу юридичної літератури та вітчизняного законодавства до ознак державного контролю можна віднести: 1) наявність конкретного об'єкта та предмета, а саме: виконання законодавства в галузі авіації; 2) базується на принципах, притаманних саме державному контролю в сфері цивільній авіації; 3) дії посадових осіб, є завжди чітко регламентовані і виражені в процесуальній формі; 4) дії даних посадових осіб мають постійний та превентивний щодо інших суб'єктів у випадках, передбачених законом, характер; 5) за наслідками застосування контрольних заходів складається передбачений законодавством контрольний-правовий акт, визначенням результатів дії; 6) державний контроль у сфері цивільної авіації має визначену структуру: стадії, етапи, процесуальні дії та зовнішній прояв, що виражається в його офіційному виданні; 7) видає обов'язкові до виконання приписи; 8) здійснюється визначеними законодавством органами; 9) регламентується безпосередньо законодавчими актами, чисельними підзаконними нормативно-правовими актами, частково – нормами міжнародних договорів.

¹ Зуєва В. О. Правове регулювання авіації загального призначення в Україні: сучасні проблеми та перспективи розвитку / В. О. Зуєва, В. Б. Череватюк // Юридичний вісник. – 2014. – № 4. – С. 11–16.

² Суйц В. П. Внутрипроизводственный контроль / В. П. Суйц. – М. : Финансы и статистика, 1987. – 224 с.

³ Залюбовська І. К. Організаційно-правові засади державного контролю в Україні : навч. метод. посіб. / І. К. Залюбовська. – Одеса : Юрид. літ., 2003. – 104 с.

⁴ Шестак В. С. Державний контроль в сучасній Україні (теоретико-правові питання) : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / В. С. Шестак. – Х., 2002. – 176 с.

⁵ Афанасьев В. Г. Человек в управлении обществом / В. Г. Афанасьев. – М. : Политиздат, 1977. – 125 с.

⁶ Андрійко О. Ф. Організаційно-правові проблеми державного контролю у сфері виконавчої влади : автореф. дис. ... доктора юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О. Ф. Андрійко. – К., 1999. – 38 с.

⁷ Шестак В. С. Вказана праця.

⁸ Андрійко О. Ф. Вказана праця.

⁹ Кобринський В. Ю. Державний контроль у сфері національної безпеки : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / В. Ю. Кобринський. – К., 2008. – 178 с.

¹⁰ Державне управління: теорія і практика / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 432 с.

¹¹ Тихомиров Ю. А. Курс административного права и процесса / Ю. А. Тихомиров. – М. : Юринформцентр, 1998. – 796 с.

¹² Полінець О. П. Контроль в державному управлінні України: теоретико-організаційні питання : автореф. ... дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / О. П. Полінець. – К. : Національна академія державного управління при Президенті України, 2003. – 20 с.

¹³ Гаращук В. М. Іще раз про сутність контролю та його загальне розуміння / В. М. Гаращук // Проблеми законності. – Х., 2002. – Вип. 54. – С. 83–90.

¹⁴ Маматова Т. Трактатування поняття «державний контроль» у сучасному законодавстві України та його уточнення / Т. Маматова // Вісник державної служби України. – 2004. – № 1. – С. 23–26.

¹⁵ Білуха М. Т. Теорія фінансово-господарського контролю і аудиту / М. Т. Білуха. – К. : Вища школа, 1994. – 364 с.

¹⁶ Андрійко О. Ф. Вказана праця. – С. 18.

¹⁷ Там само.

¹⁸ Єрохін С. А. Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект) / С. А. Єрохін. – К. : Світ знань, 2002. – 528 с.

¹⁹ Административное право Украины : учеб. / под общ. ред. С. В. Кивалова. – Х. : Одиссей, 2004. – 880 с.

²⁰ Поняття, публічно-правові засади та значення державного контролю у економічній сфері / М. Г. Ісаков // Вісник Одеського національного університету. – 2012. – № 7. – С. 46–49.

²¹ Максимова В. Ф. Організація державного фінансового контролю : навч. посіб. / В. Ф. Максимова. – Одеса : ОНЕУ, 2012. – 276 с.

²² Костин О. Ю. Місце прикордонного контролю в системі державного контролю / О. Ю. Костин // Держава і право. – 2010. – Вип. 50. – С. 290–295.

²³ Колпаков В. К. Адміністративне право України : підруч. / В. К. Колпаков. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – 736 с.

²⁴ Головкін О. В. Поняття та зміст державного контролю у сфері охорони довкілля в Україні / Головкін О. В. // Науковий вісник академії внутрішніх справ України. – 2011. – № 6. – С. 70–74.

²⁵ Павлюх О. А. Поняття, мета загальні риси та призначення контролю в сфері державного управління / О. А. Павлюх // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 2. – С. 116–119.

²⁶ Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2007. – № 29. – Ст. 389.

²⁷ Гриценко І. С. Становлення і розвиток наукових поглядів на основні інститути вітчизняного адміністративного права : моногр. / І. С. Гриценко. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2007. – 335 с.

²⁸ Залюбовська І. К. Організаційно-правові засади державного контролю в Україні : навч.-метод. посіб. / І. К. Залюбовська. – Одеса : Юрид. літ., 2003. – 104 с.

²⁹ Орехова І. С. Поняття і сутність державного контролю у сфері господарської діяльності / І. С. Орехова // Актуальні проблеми держави і права. – 2011. – Вип. 58. – С. 483–490.

³⁰ Поняття, публічно-правові засади та значення державного контролю у економічній сфері / М. Г. Ісаков // Вісник Одеського національного університету. – 2012. – № 7. – С. 46–49.

³¹ Повітряний Кодекс України : Кодекс від 19 травня 2011 р. № 3393-VI // Відомості Верховної Ради. – 2011. – № 48–49. – Ст. 536.

Резюме

Москаленко С. І. Державний контроль у галузі цивільної авіації та його ознаки.

Розглядаються поняття та ознаки державного контролю в галузі цивільної авіації. На підставі аналізу юридичної літератури запропоновано авторське визначення державного контролю в галузі цивільної авіації.

Ключові слова: державний контроль, контроль, суб'єкти державного контролю, ознаки державного контролю, цивільна авіація, держава.

Резюме

Москаленко С. И. Государственный контроль в области гражданской авиации и его признаки.

Рассматриваются понятие и признаки государственного контроля в области гражданской авиации. На основании анализа юридической литературы предложено авторское определение государственного контроля в области гражданской авиации.

Ключевые слова: государственный контроль, контроль, субъекты государственного контроля, признаки государственного контроля, гражданская авиация, государство.

Summary

Moskalenko S. State control in the field of civil aviation and its features.

The concept and features of state control in the field of civil aviation and its features were discussed. Based on the analysis of legal literature, the author's definition of "State control in the field of civil aviation" was proposed.

Key words: state control, control, state regulatory bodies, the features of state control, civil aviation, state.

УДК 347.73:340.111.5

С. В. ОЧКУРЕНКО

Сергій Володимирович Очкуренко, кандидат юридичних наук, доцент, докторант Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДЛЯ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН

У теорії співвідношення права та законодавства розглядають як співвідношення змісту та форми, в якій цей зміст виражається. Одним із завдань юридичної науки та законодавчої практики є досягнення певної відповідності між формою та змістом, тобто відповідності між системою права та чинною системою законодавства. Однак, навіть у фінансових галузевих кодифікованих нормативних актах, таких як Податковий або Бюджетний кодекс України, при уважному вивченні можна знайти положення, що містять норми інших галузей права.